

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potenciala za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

TRINAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 65. nadaljevanje

1. 6. 2018

65. Podnebne spremembe in možne poti razvoja Slovenije – scenariji do leta 2035

V Evropskem tednu trajnostnega razvoja¹ nadaljujemo s prispevki o trajnostnem razvoju, tej za prihodnost človeštva ključni temi. Od globalne perspektive - Rimski klub z odmevnim poročilom Meje rasti², svetovni vrh o trajnostnem razvoju Rio+20 – prehajamo v Slovenijo. Poskusov, da bi trajnostno paradigmo uveljavili kot razvojno paradigmo za Slovenijo, je bilo več. Med najbolj celostne, tudi integralne, lahko uvrstimo projekt, ki je nastal leta 2008 pod vodstvom takratne vladne službe za razvoj in v izvedbi mednarodne agencije za scenarije Scenario Development. Pri projektu, predstavljenem v poročilu **Scenariji razvoja Slovenije do leta**

¹ Evropska platforma: <http://www.esdw.eu/>, v slovenščini: http://www.mop.gov.si/si/medijsko_sredisce/novica/8282/.

² Profesorja Lessem in Schieffer sta ju predstavila v okviru obravnave socialnega, na znanju temelječega pristopa v knjigi [Integral Economics](#).

2035: Trendi in priložnosti v času podnebnih sprememb³, so podnebne spremembe posebej izpostavljene, vendar pa gre za širši pogled na razvoj, z upoštevanjem različnih okoljskih, gospodarskih in družbenih vidikov. Scenariji, kompleksne »zgodbe iz prihodnosti«, so zanimivi in relevantni tudi po desetih letih.

Razvoja Slovenije v prihodnjih desetletjih ni mogoče natančno predvideti in napovedati. Prav gotovo bodo nanj zelo vplivale podnebne spremembe, njihovi učinki na živo in neživo naravo. Zelo pomembno je, kako se bomo prilagajali na različne posledice podnebnih sprememb. Prav tako ali pa še bolj pomembni bodo tudi naši ukrepi za blaženje podnebnih sprememb, ki jih v prvi vrsti predstavlja zmanjševanje izpustov CO₂ in drugih toplogrednih plinov v ozračje.

O možnem dogajanju v prihodnosti, na primer do leta 2035 (torej od leta 2008 do 2035), si lahko zamislimo različne scenarije, zgodbe, ki vključujejo različne poti razvoja in različne podobe Slovenije v letu 2035. Skupina več kot 30 strokovnjakov pod okriljem Službe Vlade Republike Slovenije za razvoj si je leta 2008 zamislila tri možne scenarije, ki so jih poimenovali **Brez idej**, **Zelena oaza** in **Kameleon**.

Pri oblikovanju teh scenarijev so izhajali iz primerjalnih prednosti Slovenije danes: Zelena Slovenija s številnimi gozdovi, bogato biodiverziteti, obilo vode, dragoceno kulturno in naravno dediščino ...

Vsak izmed treh scenarijev je predstavljen na svoj način, v skladu z različnimi zaznavami in občutki, ki prevladujejo v posameznem scenariju. Ogledali si bomo nekaj značilnih odlomkov in kratek opis za vsakega od scenarijev. V nadaljevanju jih bomo med seboj primerjali po različnih pomembnih vidikih.

Predstavitev scenarijev

Scenarij Brez idej

*Scenarij **Brez idej** je predstavljen kot zapis kritika v letu 2035. Pisec gleda nazaj in pojasnjuje različne napake iz preteklih 27 let ter navaja, da je njegovo življenje leta 2035 ogroženo, odkar je vlada izgubila vsakršno spoštovanje do človekovih pravic, svobode izražanja in kritike.*

Slika levo: Simbolna slika za scenarij Brez idej

»Pišem anonimno, na skrivaj, in izpuščam imena posameznikov in organizacij, da ne bi mene, moje družine in prijateljev doletele vse preveč znane negativne posledice. Zato boste razumeli, če je večji del te kronike zamegljen in dvoumen, včasih je to tudi namerno. Saj veste, kako je to – vsi že nekaj časa živimo v tem podnebj. Izvore današnjih problemov in očitnega nespoštovanja posameznikov lahko z nejevero prepoznamo v neukrepanju četrto stoletja poprej.

Ekstremni vremenski pojavi, ki so se nadaljevali vsaj petnajst let, ob istočasnem pomanjkanju naložb v zajetje, rabo, recikliranje in ponovno uporabo vode, so pripeljali do tega, da je pol Slovenije brez pitne vode. Medtem ko je na eni strani premalo vode, je na drugi strani preveč: že dolgo tega je z dvigovanjem morske gladine morje zalilo obalna območja in Slovenija je izgubila veliko zemlje skupaj s pomembno pristaniško infrastrukturo.

Vlada zdaj sprejema ekstremne ukrepe za zmanjšanje porabe energije, na primer tako, da omejuje količino goriva za posamezno gospodinjstvo s sistemom distribucije s kuponi.

³ Rezultate projekta povzemamo po slovenski in angleški različici poročila. Izvirno poročilo v angleščini sta sestavila Patrick Noack in Maddalena Campioni, Scenario Development, za projekt, financiran s strani Službe Vlade RS za razvoj, 2008. (http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/svo/49seja_Dremelj.pdf)

V projektu je sodelovala tudi avtorica. Večino besedila predstavitev scenarijev povzemamo po prilogi k učbeniški gradivi za srednje strokovno izobraževanje - NARAVOVARSTVENI TEHNIK, modul TRAJNOSTNI RAZVOJ:

Piciga, D. (2010): Podnebne spremembe: Kaj se dogaja, kaj lahko pričakujemo, kako se lahko odzovemo?

Vlada je postala avtoritarna, da bi po vsej sili uresničila svoje načrte, pokazala, da je dejavna – jalov poskus za sanacijo situacije pod to prisilo nujnosti, da se nekaj naredi: zaprla je meje, da bi za svoje državljane ohranila naravne in energetske vire ter zemljo. Slovenija se je osamila, vlada populizem, človekove pravice so postale manj pomembne, vsiljujejo se odločitve se brez dialoga, brez spoštovanja manjšin ...«

Scenarij Zelena oaza

Scenarij Zelena oaza je predstavljen kot pogovor treh ljudi, ki sodelujejo v dokumentarcu o uspehih Slovenije, posnetem leta 2035. Vsi trije sogovorniki – podjetnica (ga. Bogatašinja), vladni uradnik (g. Politikus) in vodja nevladne organizacije (ga. Pravičnica) – predstavljajo različne strokovne interesne skupine, ki so osrednje pri obravnavi podnebnih sprememb. Z odobravanjem govorijo o ukrepih Slovenije in se dotaknejo tudi nekaterih izzivov, s katerimi se je bilo treba soočiti, da je rezultat tako uspešen. V dokumentarcu nastopajo tudi drugi – svetovalec evropskega parlamenta, znani blogar, profesorica s študenti.

Slika: Simbolna slika za scenarij Zelena oaza

Začetek: Pripovedovalka si iz helikopterja ogleduje slovenske gozdove in gore. Napoveduje dokumentarec, ki je kronika 25-letnega uspeha Slovenije pri spopadanju s podnebnimi spremembami. Naročnik dokumentarca je Urad Združenih narodov za trajnostni razvoj. Sodelovanje Slovenije s tem novim telesom ZN je dolgotrajno in pozitivno. Slovenija in urad želita prikazati to zgodbo o uspehu na enem od prihodnjih svetovnih vrhov o okolju.

Pripovedovalka:

»Ko ocenjujemo sedanost, gledamo tudi v prihodnost z zavedanjem preteklosti. Slovenija je močna – in se tako tudi počuti – ter ima dovolj virov in modrosti za spopadanje z lokalnimi in globalnimi podnebnimi spremembami. Slovenija ima dovolj vode za svoje prebivalstvo, zadostno infrastrukturo, kmetijstvo in gozdarstvo, da lahko deželo ohranja tako, kot je bila na začetku tisočletja, ne da bi jo spremenila v puščavo. To je rezultat zelo močne miselne in v akcijo usmerjene naravnosti, ki jo vodi želja po ohranjanju in izboljšanju, in je povezano tudi z vrednotami prebivalcev Slovenije.«

Svetovalec za podnebno politiko predsednika evropskega parlamenta:

»Lahko bi rekli, da je bila Slovenija vodilna pri sprejetju podnebno občutljive zakonodaje. Sprejela je energetske-podnebni sveženj, ki ga je predlagal evropski parlament, nato pa še nacionalni energetski program in nacionalni akcijski načrt za varčevanje z energijo. Ta zagon so po mojem mnenju pametno uporabili za sprejetje skupne odločitve, naj Slovenija sledi 'ekološki usmeritvi', naj postane 'ekodežela'. To je pomenilo uvajanje trajnostne družbe znanja s širokimi programi izobraževanja, raziskav, razvoja in inovacij ...

Sprememba človekovih vrednot, tako da se BDP (bruto domači proizvod) nadomesti z BDS (bruto domača sreča), in doseženo splošno soglasje, da se Slovenija razvija kot ekodežela, nista bila mogoča brez obsežnih novosti v vzgoji in izobraževanju.

Spominjam se, da so bili v Sloveniji na začetku tega desetletja precej počasni pri pripravi učnega gradiva za e-učenje v slovenskem jeziku. Nato je bilo v treh letih pripravljeno gradivo za e-izobraževanje na področju podnebnih sprememb za vse stopnje – od predšolske do tretjega življenjskega obdobja – in se že začelo uspešno uporabljati. To je bilo možno z združitvijo sredstev za znanost, inovacije v informacijski in komunikacijski tehnologiji (IKT), trajnostni razvoj in vseživljenjsko izobraževanje.«

Ga. Bogatašinja:

»Menim, da je bila sprememba mogoča zaradi močne in delno tehnične (zelo strokovne) vlade ter ljudi, ki so s pomočjo lokalnih izobraževalnih kampanj, mednarodnega ozaveščanja in z občutkom, da

smo v tem vsi skupaj, postali občutljivejši za ta dogajanja. Dejansko je bilo ključno to, da smo presegli medgeneracijska razhajanja, to je na neki način delovalo ...

Spodbudno za moje podjetje je bilo, da smo leta 2015 v celoti – in končno – začeli trgovati z emisijami na prostem trgu. Mislil, da smo s finančnimi in gospodarskimi ukrepi in uvedbo BDS (bruto družbena sreča) naredili preskok v razmišljanju, tako da vidimo podnebne spremembe skoraj kot primerjalno prednost: način za hkratno izboljšanje življenja in za ponovni razmislek, kako se ustvarja denar. Delež podjetij, ki delajo za 'zeleni trg', ki so okoljsko ozaveščena ali zagotavljajo 'zelene' izdelke vseh vrst, se je povečeval skoraj eksponentno ...

V kmetijstvu je do leta 2020 Slovenija prešla na 100-odstotno ekološko pridelavo in je v tem delu sveta postala zgled – resnično lahko govorimo o Sloveniji kot zeleni oazi – ker varuje okolje in tudi dosega rezultate pri pridelavi.«

Ga. Pravičnica:

»Potem ko smo sprejeli kompromise in se sprijaznili z nekaterimi neizogibnimi težavami zaradi spremembe življenjskega sloga, smo bili zelo ponosni, da smo bili na čelu te 'zelene revolucije'. Tako zelo, da smo leta 2016 sklicali prvi svetovni ekovrh. Na tem svetovnem srečanju smo z vsemi udeleženci lahko delili svoje izkušnje in najboljšo prakso. Seveda smo plačali nadomestilo za vse izpuste, ki so nastali zaradi prihoda udeležencev. Lahko rečemo, da so bila to resnično mednarodna prizadevanja kakor v Agendi 21; svetovni voditelji so bili poleg svetovnih nevladnih organizacij in poslovnežev, znanstvenikov, analitikov, financerjev povabljeni, da oblikujejo strategije za ublažitev podnebnih sprememb. Med dosežki svetovnega vrha je bil tudi podpis dogovora z novim Uradom Združenih narodov za trajnostni razvoj o naložbi v svetovni Center za trajnostno gozdarstvo v Postojni ...«

G. Politikus:

»Spomnimo se tudi, da je bil eden ključnih dogovorov tega vrha ponovna potrditev oprijemljivih ciljev, ki smo jih kot država lahko spremljali in uresničevali. Spomnili se boste, da so na začetku 21. stoletja mesta in vele mesta imela velike 'termometre', ki so prikazovali količino doseženega recikliranja – no, zdaj imajo mesta 'ekometre', ki preverjajo napredek s celo vrsto pomembnih kazalnikov. Tako smo leta 2020 uresničili glavni cilj pri uveljavitvi obnovljivih virov energije – 20-odstotno izboljšanje energetske učinkovitosti, 30-odstotno znižanje izpustov CO₂ in cilj 10-odstotnega deleža biogoriv. Poleg tega smo razvili pametno omrežje – sistem, s katerim se decentralizirana energija iz obnovljivih virov učinkovito prenaša v energetske sisteme.

Ga. Bogatašinja, prej ste omenili spremembo v razmišljanju o bruto domači sreči. Spomnili se boste tudi spremembe v miselnosti, ki smo jo dosegli leta 2025: ljudem smo pošiljali izobraževalna sporočila, naj spremenijo način razmišljanja in začnejo razmišljati o 'življenjskem krogu izdelkov', ki zajema vse okoljske vplive izdelka od njegove zasnove do odlaganja. S tem smo utrdili generacijska sporočila, ki smo jih razširjali nekaj let prej.«

Ga. Pravičnica:

»Da, in to je v veliki meri pripomoglo k doseganju še boljših rezultatov. Če se pravilno spominjam podatkov, nam je uspelo pridobiti 35 odstotkov virov obnovljive energije ter zagotoviti 35-odstotno povečanje energetske učinkovitosti in 35-odstotno zmanjšanje izpustov CO₂. Tako smo leta 2035, skoraj dve desetletji po prvem svetovnem ekovrhu, še vedno vodilni. Drugi, letošnji svetovni ekovrh je osredotočen na strategije in rezultate 'uspešnih zelenih držav'. To je bila resnično zgodba o uspehu, saj je leta 2035 Slovenija na energetskem področju neodvisna, 90 odstotkov prebivalstva podpira ukrepe energetske učinkovitosti, Slovenija proslavlja 10-letnico ničelne rasti energetskih potreb, bruto domača sreča pa je ključno merilo.«

Scenarij Kameleon

Tretji scenarij, Kameleon, je predstavljen v obliki dnevnika, ki ga piše žena delavca v kmetijstvu. V dnevnik zapisuje trenutne dogodke in njihove posledice, njeno razumevanje dogajanja pa se s časom pogloblja. Zapisuje spremembe, kakor nastajajo, prilagajanje spremembam in spoznanje, da prilaganje učinkom po 27 letih ne zadošča.

Slika levo: Simbolna slika za scenarij Kameleon

»21. junij 2035

Danes je moj 53. rojstni dan in morala bi biti srečna. Moje življenje pa je žalostno in neizpolnjeno. Zadnjih 25 let smo se s težavo prebijali, stalno se spreminjali, prilagajali in vedno nekako preživeli. Zavidam tistim ljudem, bogatašem, ki jim gre dobro in živijo udobno v ekoraju, sredi zgradb in naravnega okolja, ki je skladno s številnimi ekostandardi. Ti so v manjšini, ker za širše prebivalstvo ni nobenih spodbud v smislu davčnih olajšav ali drugih prednosti; tako živim v prenaseljenem stanovanjskem bloku, ki je v slabem stanju, ter s prekinitvami pri dobavi električne energije in vode.

Tudi bolna sem zaradi čezmerne uporabe pesticidov, gnojil, stabilizatorjev, barvil, konzervansov in drugih kemičnih sestavin, ki smo jih potrebovali, da so pridelki, ki smo jih uživali, sploh lahko zrasli in obrodili. Že dolgo tega smo začeli uporabljati gensko spremenjena semena, saj se tradicionalna niso dovolj hitro 'prilagajala'. Pesticide smo uporabljali v velikih količinah, da smo se ubranili pred napadalnimi novimi škodljivci, ki so se z leti naselili na naših njivah ...«

S kratkim opisom in nekaj odlomki smo predstavili vse tri scenarije iz projekta o razvojnih scenarijih do leta 2035, v času podnebnih sprememb. O primerjavah med njimi, pa, kot že napovedano, v naslednjem prispevku.

Dr. Darja Piciga